אמר קרא ושחט וחוקה. אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמעו אלא מגזרה שוה דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חילל מגזירה שוה חוקה חוקה משתויי יין: **ומה** במקום שלא קדש הגורל כו'. ואם תאמר קיניס גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט:

טעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן ק"ו. תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי הא׳ ברייתא כרבי יהודה משום דסתם [ט] ספרי רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו דלא כתיב חוקה אלא בדבריס הנעשים בפנים בנגדי לבן והגרלה בחוץ הויא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (שם דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (שם דף לט:) דריש רבי ינאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג [י] דאיכא עיכובא [יא] אלא אמרת טוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקולי תירץ התם יליף מדכתיב זאת אלא כתיב חוקה אלא בדבריס הנעשים בנגדי לבן בפנים והשתא פריך הכא שפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא [יב] קאי חוקה בדבריס הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדבריס הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדבריס הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך [יג] בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דאמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא לעבודה והגרלה לאו עבודה היא וצריך עיון שם [יד]: **זאת** לדיים **ולא אחרת** לדיים. תימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראיות ופריך ואימא למעוטי זב מימיס ומשני קאי ברואיות ממעט רואיות קאי ברואיות ממעט ימיס ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב קאי בזב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת לדיים ולא אחרת לדיים [טו] ויש לומר דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר לדיים ולא לכהניס אי לאו דדריש ליה מאשר לדיים אי נמי הכא דרשינן הכי משום דמזכיר לדיים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת [טז] שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט

אמר קרא ושחט וחוקה בשחיטה אין בעריפה לא וכל היכא דכתיב ביה חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יום הכפורים דכתיב ביה חוקה [1]ותניא [1]ועשהו חטאת [א]הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול [2]והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם מקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת טעמא דכתב רחמנא ועשהו חטאת הא לאו הכי דרשינן ק"ו מיעט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ותהא עגלה כשרה בשחיטה מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה שכשרה בעריפה אינו דין שהוכשרה בשחיטה אמר קרא [2]וערפו העגלה בעריפה אין בשחיטה לא: **מתני'** כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים: **גמ'** ת"ר [2]כהנים במומין פסולים בשנים כשרים [2]לוים במומין כשרים בשנים פסולים נמצא כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים מנה"מ דת"ר [3]זאת אשר ללוים מה ת"ל לפי שנאמר [4]ומבן חמשים שנה ישוב למדנו ללוים שהשנים פוסלין בהם יכול מומין פוסלין בהם ודין הוא ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהן מומין פוסלין בהן לוים שהשנים פוסלין בהם אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם ת"ל זאת אשר ללוים זאת ללוים ואין אחרת ללוים יכול יהו הכהנים פסולין בשנים והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם כהנים שהמומין פוסלין בהם אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים יכול אף בשילה ובבית עולמים כן ת"ל [5]לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא [ד]לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף [ג]כתוב אחד אומר [3]מבן חמש ועשרים שנה ומעלה וכתוב אחד אומר [6]מבן שלשים אי אפשר לומר שלשים שכבר נאמר כ"ה ואי אפשר לומר כ"ה שכבר נאמר שלשים הא כיצד [ה]כ"ה [7]ללמוד ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנאמר [7]ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפין ת"ר כהן משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה ומומין פוסלין בו בן לוי מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה ושנים פוסלין בו בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין [ו]אלא בקול א"ר יוסי מאי קרא ויהי

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו [במדבר יט] וכתיב זאת חוקת התורה: **וכל הילא דכתיב חוקה.** לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא: **הא גבי יום הכפורים.** דכתיב גורל [ויקרא טז] ונתן אהרן על שני וגו' וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל: **דמניא.** הגורל לה' ועשהו חטאת [שם] דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו חטאת [שם] דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהוא והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען: **ומה במקום שלא קדש הגורל.** כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת ו׳ לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אחן אחת חטאת ועל אחן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו: **קדש השם.** דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה. מקוס שקדש כו': **טעמא דכתיב.** הגורל ועשהו דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא: **הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר.** ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא: **הערופה.** משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה: **וערפו העגלה.** שנה עליה הכתוב לעכב: **לוים בשנים פסולים.** פחות מבן שלשים ויותר מבן נ׳ דכתיב זאת אשר ללוים וגו' זאת משמע מיעוטא: **ומה להניס שאין השנים פוסלין בהם.** כדיליף לקמיה אשר ללוים ולא אשר לכהניס: **זאת אשר ללוים.** כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלוים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו': **יכול אף בשילה ובית עולמים.** אין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים [ז] יהו נפסלין בשנים: **ללמוד [ח].** ללמוד הלכות עבודה: **שלא ראה סימן יפה.** לומד ושוכחו: **רבי יוסי אומר בשלשה שנים.** צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו: **דתקיפין.** להוריד המשכן לפרקו ולנטותו להעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי: **משיביא שתי שערות.** אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן [ע"ב] אים אים מזרעך וגו' [ט]: **כמה דברים אמורים.** שהשנים פוסלות בהן: ירושלים נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון [י]: ויהי

זב כו' דכך יש לי למעט זבה כמו זב: **יבול אף בשילה ובית עולמים כן.** משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן ברים עירובין (ד' ב.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות דף טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב אוהל מועד אוהל ואוהל מקדש אוהל ואוהל משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (שם ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא באה על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

[וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה אשכחן ותוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה אי אידך]:

נתמלא

מסורת הש"ס

א) יומא מ: מא. [קדושין יד. כריתות כח.], ב) [עיין תוס' לעיל כב. ד"ה שיכול וכו' בשום דוכתא ל"ג וכו'], ג) [תוספתא שקלים ספ"ג], ד) [בכ"מ: גמלמוד], ה) ל"ל ותניא, ו) בכ"מ: גמלמוד, ז) [ויקרא כא], ח) [זבחים קיב:], ט) [ל"ל ספרא], י) כ"מ קיימי תוקה מדברים וכו' רש"א ועיין ר"מ, כ) [וע"ע תו' יומא מא. ד"ה סתם ותוס' קדושין יד. ד"ה הא], ל) כ"מ הא ר"מ,

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לְיֶיְ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ויקרא טז ט
2. וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר ההוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל:
דברים כא ד
3. זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:
במדבר ח כד
4. וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:
במדבר ח כה
5. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
במדבר ד מז
6. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל בָּא לִצְבֹא צָבָא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד ג
7. יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּילִים בְּכָל חָכְמָה וִידֻעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מָדָע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים: וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דֶּבֶר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתֵּיוֹ וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְּצָתָם יַעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
דניאל א ד, ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **זאת** וכו' ויש לומר **דהכא** נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה טעמא וכו' אע"ג דאיכא עיכובא **ואמרת** כל"ל ומיבא אלא נמתק: (**ב**) **בא"ד** ולכך אצטריך זאת כל"ל ואות ב' נמתק:

שיטה מקובצת

(**א**) אלא שוערים ומשוררים שאין להם משאת כתף יהו נפסלים בשנים: (**ב**) ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב עכובא אלמא אמרינן. וג"ב וחוקה דנקט הכא לאו דוקא אלא משום דבפרה נקט חוקה. הרא"ש ד"ל:

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלכה ג:
קעא ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"א סמג לאוין שז:
קעב ג ד מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל"ח סמג עשין קסט:
קעג ה מיי' שם הל"ז:
קעד ו מיי' שם הל"ח:

מוסף רש"י

הגורל עושה חטאת. שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת (קדושין יד.). **ואין השם עושה חטאת.** אם קרא לו חטאת בלא גורל (יומא מ:) אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על מחיצו יהא זה לעזאזל (קדושין שם). **שיכול.** כלומר להכי אינצריך הא׳ קרא שהייתי יכול לומר, **והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש הגורל.** כגון גבי קנין דכתיב בהם אחד לחטאת ואחד לעולה, ואם הטיל עליהם גורל אינם נקבעים בכך ויכול לשנותם, דקי"ל בסדר יומא (מא.) אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (קדושין שם וכעי"ז יומא מ:). **קדש השם.** אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול (קדושין שם) מאחר שקרא לזו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן כדאמרינן (יומא מא.) מוקמה שני תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת, בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת (שם מ:). **מקום שקדש הגורל.** כאן שמצינו שהגורל קובען (שם) דכתיב ונתן אהרן וגו' (קדושין שם).

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו' כל השנה כולה באומר זו לחטאת וזו לעולה וזה לאשם סגיא ולא צריך גורל: כהנים במומין פסולין כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לוים פסולין בשנים. מבן שלשים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וכו': יכול אף בשילה ובבית עולמים כן. כלומר שנים פוסלים בהו ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שנים פוסלות בהן שאין יכולין לישא: ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן. כלומר התם צריכי חמש שנים ללמוד: משיביא שתי שערות וכו'. שתי שערות שתים בגבו של יד או שתים בכריסו: אמר ר' יוסי מאי קראה:

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא **את כפיו.** תימה דכפ׳ הקורא את המגילה (מגילה דף כד.) אמרינן קטן קורא בתורה ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ויש לומר דכשהביא ב׳ שערות יכול לירד לפני התיבה אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמרי׳ במסכת תענית (דף טו.) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל וא״ת דכסוף לובש הגזול (סוכה דף מב.) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו דאמרינן קטן שיודע לישא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות ובקונטרס פירש לאו דוקא קטן אלא מיירי כשהביא שתי שערות ולא משמע הכי אלא קטן ממש דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו דמוקי לה בגדול עומד על גביו וי״ל דהא דקטן נושא את כפיו היינו עם הגדולים כדאמרינן גבי שיר בין רגלי [1] הלוים היו עומדין [2] ועברי הלוים היו נקראים בפ׳ אין בערכין (ערכין יג.) אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא ב׳ שערות:

ונבו טהור. היינו דלא מיטמא מגבו אבל אם נטמא מתוכו נטמא נמי גבו ומטמא אחריס דכדאמרינן בת״כ מרובה מדת לטמא מליטמא שכלי חרס מטמא אחריס מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ואמרינן נמי בפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד [3] אם אבל דלא אמר יד להכניס בכלי חרס והא דפריך בריש העור והרוטב (לקמן דף קיח.) ואימא יד להוציא אבל להכניס לא ומשני יד ימירא כתיב תנור וכיריס יותן טמאים הם וטמאים יהיו לכם לרבות את הידות ה״ק לרבות את הידות להוציא ואייתר יד דזרעים להכניס אבל יד דתנור וכיריס לא מכניס כדמשמע בתוספתא דכלים דאמר אין טומאה לכלי חרס אלא מאחוריו [4] ובהיסט [5] (הזב) ע״ג אבן מסמא ולא חשיב שיש לו טומאה מידו ועוד דקרא דמטהר כלי חרס המוקף למיד פתיל משמע אפילו יש לו ידיס [6]: **אן אינו אלא אם כן נגע.** וא״ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו וי״ל דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו כיון דמטמא אחריס מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש״מ דמטמאין מאוירן וי״ל דה״א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחריס מאוירו ולא תוכו של אחר אי נמי ה״א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו במגע אלא מגבן [7] (ולי נראה דקרא קמא [הוי] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר [בתר] (בתרא) דקיימא לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון): **אלא א״כ נגע.** ותוכו דכתב רחמנא ע״כ למעוטי גבו וא״ת והא מקרא דנמיד פתיל נפקא ועוד הקשה הר״י כהן אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר למה לי הוא דכתיב גבי נמיד פתיל למימר הא שאר כלים אפילו מוקפות נמיד פתיל טמאים הא כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו תו ליכא למעבד ק״ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה ומיהו לשיטת קמא שפירשנו לעיל דה״א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא אתי שפיר דאכתי איכא ק״ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן ומה כלי חרס שמטמא אחריס מאויר אינו מקבל טומאה מגבו שאר כלים לא כ״ש אבל [8] למה [9] דפריך דה״א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה וי״ל דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו לא מצינן למידרש מכל כלי פתוח הא דדרשינן בסמוך איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו והשתא ודאי לא היינו יודעים היאך לדרוש הפסוק (ה): **התורה** העידה על כלי חרס **ואפי׳ מלא חרדל.** לפי מה שמפרש ר״ת דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה לא נקט חרדל דוקא אלא כלומר ואפילו מלא ביצים ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא [10] (ה) הקשה רבינו אפריס מגלן דהיינו מטעם אויר דלמא הוי מטעם שכלי חרס מגרף כשכולן טוגען זה בזה וטוגען בכלי אבל נתלים באויר לא וכ״ת אם כן לירוף דכתיב גבי קדשים למה לי דדרשינן (פסחים דף יט.) כף אחת הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת אינצטריך משום כלי שטף ויש לומר מדכתיב הכא כל משמע אפילו נתלה באויר ועוד התם דרשינן לירוף מדכתיב אחת משמע שהכף מגרף ועשה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת: איזהו

[1] ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד: עד שיזקין עד כמה אמר רבי אלעא אמר ר׳ חנינא [א]עד שירתת [ב]תנן התם [ג]בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל טמא ר׳ יוסי אומר [ד]בחולה ובזקן טמא בילד ובבריא טהור ילד עד כמה אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא [ה]כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי ת״ר [ו]נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו [ז]מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים א״ר חסדא מ״ט דרבי [ח]דכתיב [2] ויעמידו [את] הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה׳ ואידך לנצח שאני והא האי קרא בלוים כתיב כדר׳ יהושע בן לוי [ט]דאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהן [3]והכהנים הלוים בני צדוק ת״ר [4]איש מזרעך לדורותם מכאן אמר רבי אלעזר [י]קטן פסול לעבודה ואפי׳ תם מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות [יא]אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ׳ איכא דאמרי הא רבי היא ואפי׳ פסול דרבנן לית ליה ואיכא דאמרי רבי אית ליה פסול מדרבנן והא רבנן היא ולכתחלה הוא דלא אבל דיעבד עבודתו כשרה: **מתני׳** [יב]טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש: **גמ׳** ת״ר [יג]אויר כלי חרש טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבן טמא נמצא טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש מנהני מילי דת״ר תוכו ואע״פ שלא נגע אתה אומר אע״פ שלא נגע או אינו אלא אם כן נגע רבי יונתן בן אבטולמוס אומר נאמר [5]תוכו לטמא ונאמר תוכו ליטמא מה תוכו האמור לטמא אע״פ שלא נגע אף תוכו האמור ליטמא אע״פ שלא נגע והתם מנלן אמר רבי יונתן [יד]התורה העידה על כלי חרס ואפילו

ויהי כאחד. אפילו זקנים במשמע: **קול אחד.** שלריכין לנשם את קולם שיהא נראה כקול אחד: **שירתת.** ידיו ורגליו רותתין מתין כח: **ולא הטיל מים.** קודם טבילה: **לכשיטיל מים טמא.** נשאר בפי האמה לחלות קרי ויולא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין חרדל כדתנן במסכת נדה (דף מ.): **בילד ובבריא טהור.** דמעיקרא נפיק כוליה: **שליח ציבור.** לכל לרכיהם לתקוע שופר [ב] ולנדות (א) ולמנות פרנס: **משיביא שתי שערות.** אבל קטן לא דכתיב איש מזרעך כדלקמן: **נעלה שאני.** דמשמע לעבוד עבודות כבדות הלריכות עילוח: **והא האי קרא בלוים כתיב.** ואמרן בהוי״ה) דאין נפסלים אלא בקול: **וזה אחד מהם והכהנים הלוים בני לדוק.** דע״כ לדוק כהן הוה וקרי להו לבניו לוים על שם שמשבט לוי הם. ואני שמעתי לשון לוים שמשים כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו׳: **איש ולא קטן.** דהכי משמע איש הוא דבעי מומא לאיפסולי ואשר יהיה בו מום לא יגש״ו) הא קטן אפילו תם לא יגש: **אבל** (ג) **אין אחיו הכהנים.** הוא דאין מניחין אותו אבל רבנן לא פסלוהו: **איכא דאמרי הא רבי היא.** דאמר לעיל אומר אני עד שיהיה בן כ׳ ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה: **ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן.** אפילו בדיעבד עד שיהא בן כ׳: **והא.** מתניתין דמכשיר ליה אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו רבנן היא ואשמועינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא והא דמכשרו לעיל בדיעבד: **אויר.** הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה: **וגבו טהור.** אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה כך: **אויר כל הכלים טהור.** כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע״פ שנתלית באוירו: **תוכו.** וכל כלי חרס אשר יפול מהם (ד)וגו׳: **נאמר תוכו לטמא.** כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא: **ונאמר תוכו ליטמא.** כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ דכתיב כל אשר יפול מהם אל תוכו: **מה תוכו האמור לטמא אע״פ שלא נגע.** הכלי למה שבתוכו הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנמצאין באוירו כדמפרש לקמיה: **אף תוכו האמור.** לענין הורדת טומאה לכלי: **אע״פ שלא נגעה.** טומאה בו: **העידה.** דכתיב כל אשר בתוכו: ואפילו

מסורת הש״ס

קעה א מיי׳ פ״ז מהל׳ בית׳ מקדש הל״ב: קעו ב ג ד מיי׳ פ״ה מהל׳ שאר אבות הטומאה הל״ז: קעז ה מיי׳ פ״ה מהל׳ תפלה הל׳ יא [ופט״ו ה״ד] סמג עשין יט טוש״ע או״ח סי׳ נג סעיף ו [וכרב אלפס פרק הקורא את המגילה דף רעג.]: קעח ו ז מיי׳ פ״ה מהל׳ כלי מקדש הלט״ו: קעט ח ט מיי׳ פי״ג מהל׳ כלים הלכה ח:

גליון הש״ם

גמ׳ התורה העידה. עיין לקמן דף קיח ע״ב תוס׳ ד״ה אין יד:

שיטה מקובצת

א) דכתיב ויעמידו את הלוים: ב) שליח צבור לכל צרכיהם לתקוע שופר ולהלקות ולנדות ולימנות פרנס ולירד לפני התיבה ולהתפלל. משביא וכו׳: ג) אשר יפול מהם אל תוכו הס״ד: ד) בין רגלי הכהנים היו עומדים וצועדי לוים היו נקראים: ה) אפי׳ נגע שרץ ביד שבגבו דלא אמר יד: ו) לא כ״ש אבל למאי דפרישית דה״א תוכו של זה: ז) ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא אי נמי משום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני הקשה רבינו אפרים:

רבינו גרשום

ויהי כאחד למחצרים ולמשוררים כו׳. כלומר מאי קראה דנפסלין בקול שנאמר ויהי כאחד למחצרי׳ כו׳: עד שירתת. כלומר שמרתתין ידיו מחמת זקנה: בעל קרי שטבל ולא הטיל מים. כלומר ולא הטיל מים קודם לכן לכשיטיל מים לאחר טבילה טמא דאמרינן עם מי רגלים יוצא קרי: ר׳ יוסי אומר בחולה ובזקן טמא. כלומר שלא היה בו כח כשראה קרי שיצא קרי כולו בפעם אחד ועכשיו כשיטיל מים יצא עם מי רגלים: בילד טהור. כלומר בילד אע״פ שלא הטיל מים קודם טבילה אע״פ כן טהור דאמרינן כי ראה קרי ראה כולו דיצא בכח: שליח צבור. פרנס: ואידך לנצח שאני. כלומר שהיו מחזיקים ברמחים. איכא דאמרי ר׳ היא. כלומר הא דאמרינן מאימתי כשר לעבודה משיביא ב׳ שערות אבל אין אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד הא ר׳ הוא דחזינן דר׳ אמר אומר אני עד שיהא בן עשרים והכי סברינן דלר׳ כשר משיביא ב׳ שערות והאי דאמר א׳ אני עד שיהא בן עשרים דאין אחיו הכהנים מניחין אותו: ואיכא דאמר ר׳ אית ליה דפסול מדרבנן דת״ק אומר פחות מבן עשרים והוא אומר עד שיהא בן עשרים והא דאמרינן כשר משהביא ב׳ שערות רבנן היא דאמרי מאימתי כשר לעבודה משיביא ב׳ שערות: לכתחלה הוא דלא. כלומר לרבנן אע״פ שאומרין כשר משיביא ב׳ שערות אעפ״כ לכתחלה אין אחיו הכהנים מניחין אותו וכו׳. מנהני מילי דאויר כלי חרס טמא אע״פ שלא נגעו אוכלין בכלי חרש אלא באויר טמאין דת״ר תוכו אע״פ שלא נגע הטומאה אלא באויר (אוירו) טמא אתה אומר אע״פ שלא נגע או אין טמא אלא אם כן נגע בכלי חרש נאמר תוכו ליטמא כלומר כלי חרש עצמו ונאמר תוכו לטמא אוכלין שבתוכו מה לטמא אע״פ שלא נגע אמרי טמא כדחזינן בחרדל שאמצעי טמא מאויר כלי חרש מכלל דאוירו טמא ומטמא האוכלין מאויר:

תורה אור השלם

1. וַיְהִי כְּאֶחָד לַמְחַצְּרִים וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהֹדוֹת לַיְיָ. וּבְהָרִים קוֹל בַּחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתַּיִם וּבְכֵלֵי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְהַבַּיִת מָלֵא עָנָן בֵּית יְיָ׳: דברי הימים ב ה יג
2. וּבִשְׁנָה הַשְּׁנִית לְבוֹאָם אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחֵלּוּ זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וּשְׁאָר אַחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְכָל הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲמִידוּ אֶת הַלְּוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית יְיָ׳: עזרא ג ח
3. וְהַכֹּהֲנִים הַלְּוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בְּתְעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל מד טו
4. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם לֹא יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו: ויקרא כא יז
5. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שליח לנבור וכו׳ ולהמנות פרנס. נ״ב כ״כ התוס׳ בפ׳ הקורא עומד ע״ש פרש״י: (ב) ד״ה אבל אחיו כנ״ל ותיבת אין נמחק: (ג) תוס׳ ד״ה וגבו וכו׳ אפי׳ נגע שרץ ביד שבגבו דלא: (ד) בא״ד והכיסט הזב. נ״ב פי׳ אפי׳ על גבי אבן מסמא ועיין בערוך ערך אבן מסמא וכר״פ דס הגדה ובפ׳ מיטוקת בדף סט ע״ב ועיין עוד רש״י פ׳ כ״ע: (ה) ד״ה אלא וכו׳ איך נדרוש הפסוק ומאי למדרש מהוא הס״ד:

מוסף רש״י

לכשיטיל טמא. דנסתייר מן הקרי ויולא עכשיו ואע״ג דלא נפיק בהרגשה הוא״ל ומעיקרא איעקר בהרגשה (נדה מג.). **בני צדוק.** אלוקי כהן הוה וקרא לבניו הלוים (יבמות פו:). **התורה העידה על כלי חרס.** כל אשר בתוכו יטמא (נדה יז.).

ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה [א]שהרי אין כביצה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו.** בנגיעה: **מק"ו.** דתוכו גלי לך קרא[ב] מה שאין כן בשאר כלים [ג] וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **מיטמאין מגבן.** בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו[ד]: **כלי פחות.** מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה [ה]כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכיס ולמהר ולבא לדך פתחו: **הוי אומר זה כלי חרס.** לכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי [שם] אל תוכו: **הא יש צמיד פתיל עליו.** שמצומדת מגופתו עליו לפיו יפה: **פתיל.** מגופו: **טהור.** ואף על פי שהוא בתאהל המת דקרא בתאהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו: **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו.** כדאמרן: **הא דרשינהו.** חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו': **ארבעה קראי כתיבי.** תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו: **חד לגופיה.** תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע: **וחד לג"ש.** ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרינן לעיל (דף כד:) נאמר תוכו לטמא כו': **תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מצי.** אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים[ו] ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס ניהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מצי[ז] ולא מיבעיא [ח]פנימי אם גם הוא של חרס דמצי דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוזק בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו[ט] כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מצי על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוזק דאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתיב (ד) וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין[ו] דתניא בספסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: **כלי שטף.** כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה: **אלא מפוכן ובנגיעה.** עד שיפול לתוכן ויגע בהן וימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר: **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו.** בלא נגיעה: **אין מיטמא מגבו.** אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פחות.** דמדאכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאיך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טומאין אלמא מגבן [ז]נטומאו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן ורואיין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[ט]: **גולמי כלי מתכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **לשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אספריל"א: **לשבץ.** לשון משבצות [שמות כח] מרמצן[י] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לגוי כמו שעושים באבני הנשים: **לגרר.** ברהיטנא להחליק: **לגרכב.** [י]שחוקק בהן חקיקות [יא]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: **להטיח בטונם.** דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונם ואטונם ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משישפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסים לישב עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לגוי: **אוזן.** אגס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה: לשוף

ואפילו מלא חרדל ר' אדא בר אהבה לרבא ויהא כלי חרם מיטמא מגבו מק"ו ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן מיטמאין מגבן כלי חרם שמיטמא מאוירו אינו דין שיטמא מגבו אמר קרא [1]וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרם וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא [ב]הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו ומה [ג]כלי חרם שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שמיטמאין מאוירן אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר והני תוכו הא דרשינהו [2]ארבעה תוכו כתיבי תוכו תוך תוכו תוך חד לגופיה וחד לג"ש וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד [3]תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף [ד] ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה מק"ו ומה כלי חרם שמיטמא מאוירו אינו מיטמא מגבו כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן אינו דין שאין מיטמאין מגבן אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא האי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין: **מתני'** [ג]טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **גמ'** תנו רבנן [ד]גולמי כלי עץ טמאין [ה]פשוטיהן טהורין [ו]גולמי כלי מתכות טהורין [ז]פשוטיהן טמאין נמצא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ [ח]ואלו הן גולמי כלי עץ כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכב להטיח בטונם מחוסר כן או אוגן או אוזן טמא מחוסר חטיטה טהור מחוסר חטיטה פשיטא לא צריכא [ט]דחק קפיזא בקבא [י]ואלו הן [יא]גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרם. אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוה: (לעיל) **ומה** כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו'. וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפריסת לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקוש אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפריסת ויש לומר כדפריסת לעיל שיש כאן שוס סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ושאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי אינטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו.** ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהסתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: [ו]**וחד** לגזירה שוה. מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: **ואפילו** כלי שטף מצי'ל. פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מצי שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בספסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ורבה לפרש דקרא אגטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מייה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמייה הוא בלאו קרא ידעינן דאוכל ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג:) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמייה מחריב בה דלא מייה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מצי'ל ומשני התם גבי קרבי דארבעה תוכו כתיבי:

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ח [ופכ"ח מהל' טומאת מת הל"א]:
קפא ב מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ח ט:
קפב ג מיי' שם פ"א הל"ט י ופ"ה ה"א ופ"ח ה"ד [ה]:
קפג ד מיי' שם פ"ה הל"א [ופ"ח הלכה ה]:
קפד ה מיי' שם פ"א הלכה י [ופ"ח הלכה ה]:
קפה ו מיי' שם פ"ח הל"א [ה]:
קפו ז מיי' שם פ"א הל"ט [ופ"ח ה"ה]:
קפז ח מיי' שם פ"ה הל"א:
קפח ט מיי' שם פ"א הלכה ב:

לעזי רש"י

אשפריל"א. שבצבץ (צמח ששימש להעביר חספוס). אנש"א. אוזן, ידית (של כלי).

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפ' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף ו) זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפ' כלי שטף כלומר לא מבציא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפ' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפ' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אַפַּלַנְיָר בלע"ז. לשבץ קַלִינִי"ר. לכרכם לשון צַרְקָלִישׁ: להטיח בטונס שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

ו) נראה דל"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך התנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'.

מסורת הש"ס

א) [שבת פד:], ב) [נ"ב כ.], ג) זבחים ג:, ד) [תוספתא פ"א הי"ב], ה) שבת קג. ע"ש, ו) [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ ה"ס], ז) [תוכו רש"ש], ח) [שמיני פרשה ז], ט) [תגיגה כו:], י) [נדל"ל תרגומו מרמנן], כ) [עיין פרש"י פרשה תרומה כז פ"ס], ל) עיין רש"ש,

תורה אור השלם

1. וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:
במדבר יט טו
2. וְכָל כְּלִי חָרֵשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מִהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִּשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: (ב) רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים **וגם בנגיעה ליתו** בק"ו הס"ד: (ג) ד"ה תוכו וכו' ואפי' כלי שטף מצל דלא מיבעיא **אם** פנימי גם הוא וכו': (ד) **בא"ד** וכתיב כל כל"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתוך אלא גרגרין שאלא הדפנות ואפילו הכי כולו טמא מן האויר (נדה יז:). **ארבעה תוכו כתיבי.** כילד, תוכו תרי זומני ולכום תוך ולכום תוכו, דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא, וכן בחכילו (זבחים ג:). **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אא"כ נגע (שם). **לכרכב.** לשון היקף מרץ עגולה (זבחים סב.) והוא כמו שעושים חרילין עגולין בקרבי דפני המיכות וספסלי הנץ (שמות כז ה). **דחק קפיזא בקבא.** בגולם גדול הראוי לחוק בו קב חקק שלש לוגין (שבת קג. ע"ש).

שיטה מקובצת

א) שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פ' ואין פחות מכביצה מָטֻמָא כך מצאתי בס"ד: ב) מק"ו דתוכו גלי לך קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין: ג) באיזה כלי הרגילה תורה: ד) ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: ה) אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ז"ל כתב יד ישן]: ו) אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול: ז) אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: ח) לכרכב שחוקק בהם חקיקות עגולות ככרכוב כדרך שעושים בכסויי תיבות ובספסלים: ט) הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן: